

մասնաժողովը, իսկ եթէ երեք հայազգի եւ Եղիսաբեթուպոլսեցի հումեական կամուրջիկեայ բնակիչ չգտնուի քաղաքային խորհրդին կամ երկուսէն հասարակութեան մէջ, ան աստեղծ պահած թիւը հայ երկեցական հասարակութիւնն իր մէջէն կ'ամբողջացնէ, կամ ուրիշ խօսքերով՝ եկեղեցական խորհրդին անդամներովը կը յեցուի: — Աս մասնաժողովն իրեն ներկայացուած պատճէններու եւ վկայականներու հիման վրայ՝ վերնականապէս կ'որոշէ, ի բաց առնելով՝ որեւէ տեսակ բողոք:

6. Մրցանաբաշխութեան դրամագլխոյն հոգաւարութիւնը Եղիսաբեթուպոլսեցի հասարակութեան եւ քաղաքաբաշխութեան խորհրդին յանձնուելով — ասոնց պարտականութիւնն է, հսկել որ հիմնարկութեան դրամագլուխը բազմանայ եւ մրցաններու շտրուած եկամուտը 5%, երկրի աղատակացութեան պարտականութեան թղթեր գնելով եւ Գաբտեպովանդանունի վրայ գրելով՝ անիկայ պտղաբերուի: — Եթէ աս չի կրնար գործադրուիլ, այն աստեղ պահող վարի ունեցող դրամատէղանի մը քով՝ գնէ 5% մաքուր բերող հարկւնէով՝ զետեղելու է: — ու եթէ աս կերպով ալ 5% եկամուտը չի բերուի, ան աստեղ պահող անշարժական ստացուածքի վրայ տալու է, օրինաւոր շահով եւ ապահովացուցմամբ:

7. Պարտաթղթերուն ու դրամի արժէք ունեցող որեւէ տեսակ թղթերուն ու պատճէններուն պահպանութիւնն — ինչպէս նաեւ տարեկան հաշիւները շինելը՝ քաղաքի տրկղակալին գործն է:

8. Հիմնարկութեան դրամագլխուն եւ եկամուաններուն հաշիւները՝ վերաբնութեան համար, վերին համարակալութեան ներկայացուելու եւ տարեկան հաշիւներուն մէկ օրինակը Եղիսաբեթուպոլսեցի Սինն Գաբտեպովան անունը կրող հիմնարկութիւնը հոգացող մասնաժողովն ներկայացուելու է:

9. Որպէս զի բարերար հիմնարկութիւնն ամբար մշտնջենական շնորհակալութիւնը պահուի, ամէն տարի յուլիս 20ին՝ քաղքին մուր եկեղեցւոյն մէջ՝ հանգստեան պատարագ կը մատուցուի հիմնադրին հոգւոյն համար:

Եղիսաբեթուպոլսեցի ազատ թագաւորական քաղքին երեսփոխանաց կաճառին ընդհանուր ժողովէն. յամի Ցեաւն 1899, փետր. 21:

Յովհաննէս Վրայանսկի յ. յ. քաղաքապետ:

Լիւդմիլէյեւնա Իսփոքէ յ. յ. գլխաւոր քարտուղար:

Առաջիկայ հիմնարկութիւնը՝ Հունգարիոյ կրթութեան եւ կրօնի պաշտօննարանն ամրացուց՝ յաջորդ վերապահութեամբ:

“Կլնդունիմ” ու կը վաւերացնենմ, այն պայմանաւ, որ

1. Մրցանաբաշխութեան տուչութեան նկատմամբ եղած մասնաժողովին որոշմանը դէմ՝ աղաչաւորները՝ հիմնարկութեան թղթին կարգադրութիւնը չպահած դիպուածներուն մէջ, հունգարական թագաւորական համակրութեան եւ կրօնի պաշտօնէին կարեւան գիմը:

2. Որ մրցանաբաշխութեան մասնակից եղող պատանին, նաեւ լաւ կենցաղավարութիւն ունենալու է. եւ

3. որ հիմնարկութեան հաշիւներուն բովանդակութիւնը՝ տարւէ տարի հունգ. թագաւորական կրօնի եւ համակրութեան պաշտօնարանին ներկայացուելու նոյն:

Պատարեշ 1900, յունուար 29:

պաշտօնէին տեղ

Եղիսաբեթ

պաշտօնէի խորհրդական:

Յովհ. Մեծոթ

Գ Ե Ղ Ա Ր Ո Ւ Ե Ս Տ Ա Կ Ա Ն

Մ Ե Ր Պ Շ Յ Ա Ե Ր Ն Ե Ր Ը

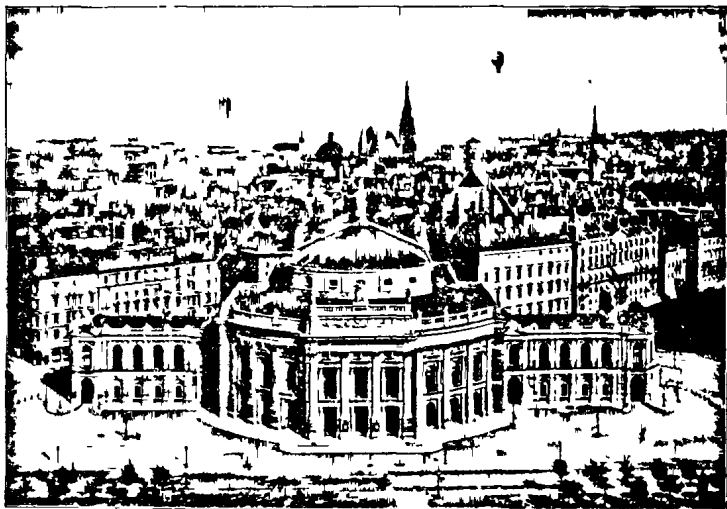
(Ըրբոսնալնիս Ի Գրէ)

Հին կամ միջին քաղաքը (Վիեննա) նոր քաղքէն կը բաժնուի Ringstrasse-ով՝ որ քաղաքը բոլորաձեւ կը շրջապատէ եւ այս պատճառաւ ալ Ring կոչուած է, որ կը նշանակէ օղ(ի): Վիեննայի ամէնէն մեծ, լայն ու ծառազարդ պողոտան ասիկայ է. ետեղ կորց ծառայ ունի իւր մէջը, իսկ ամբողջ Ringstrasse ինն մասի կը բաժնուի, եւ են Burg, Franzens-, Schotten-, Franz-Josef-Quai (ա. էջ 360), Stuben-, Park-, Kolowrat-, Kärntner- (ա. էջ 361) եւ Opern-Ring, „Kärntner-Ring“ պողոտային կը կցի „Kärntner“ փողոցը (ա. էջ 336)՝ որ շատ մեծ անուն ունի իւր բուսաւորութեամբն: Քաղքին ամէնէն երեսել շէնքերն այս պողոտային շուրջը կը գտնուին:

„Burgring“ պողոտային ալ եղերքը՝ կայսերական պալատան գիմացը կը գտնուի զարգա-

րուն պարտեզ մը՝ որ կայսերական թանգարաններուն երկու սկայագործ ու միանշն շէնքերն իրարմէ կը բաժնէ եւ որուն ճիշդ մէջտեղը կը բարձրանայ Մարիամ Թերեզիա կայսրուհւոյն յիշատակարանի կոթողը: Կայսրուհին 35 տարւան ուժեղ հասակին մէջ, կոթողին շքեղ խարսխին վրայ դրուած փառաւոր արքունական գահի վրայ՝ արքայական գաւազան ձեռքը, բազմած է, որուն պատուանդանին չորս անկիւնները նստած են խորհրդաւոր կերպով զօրութեան, խմսաութեան, արդարութեան ու գթութեան այլաբանական արձանները: Իսկ խարսխին չորս սինազարդ խորան-

կայսերական թանգարաններն (տ. էջ 368) հսկայաշէն եւ ըստ ամենայնի իրարու նման երկու խաղաղական ոճով շինուած պալատներ են՝ որոնց ծրագիրն առաջին անգամ շէնք Hasenauer ճարտարապետը. ըստ վերջին այս նպատակաւ կանչուած Gottfried Semper ճարտարապետին աջակցութեամբ անգամ մըն ալ աշխատած է սոյն ծրագրին վրայ: Երկու պալատներուն արտաքին բայց մանաւանդ ներքին զարդարանքին մասնակից եղած են ժամանակին ամենէն նշանաւոր արուեստագէտներն: Մեհտերին է երկու թանգարաններուն ճարտարապետական արուեստին ամէն մէկ մանրամասնութեան

Կայսերական Թէատրոն:

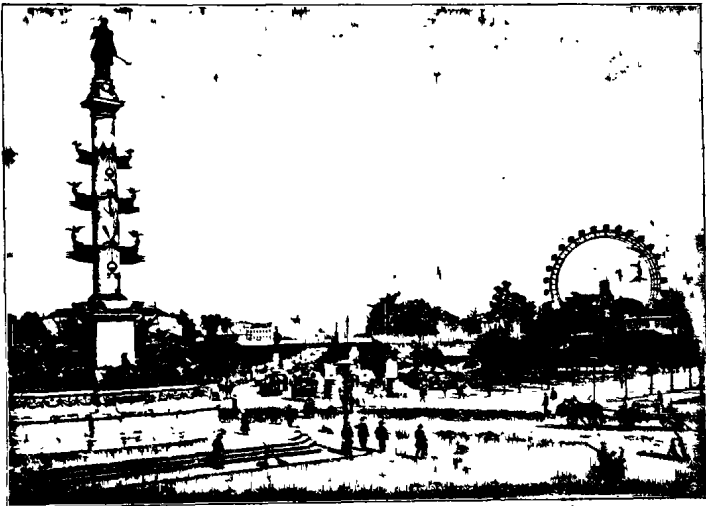
ներուն յիշատակարանները կը ներկայացնեն — քաղաքագիտութիւն, ք. գիտութիւն ու արուեստ, ք. պատերազմ եւ ք. արդարութիւն: Առաջնոյն ներկայացուցիչներն են Kaunitz, Bartenstein, Starhemberg ու Mercy. Երկրորդիները՝ Van Swieten, Eckhel, Pray, Gluck, Hayden ու Mozart. Երրորդիներն Liechtenstein, Lacy, Hadik ու Nádasdy. չորրորդիներն Haugwitz, Grassalkowich, Martini ու Sonnenfels: Իսկ խարսխին պատուանդանին զուրս ճցուած չորս անկիւններուն ձիաւորներուն անձնաւորութիւններն են Daun, Laudon, Traun ու Khevenhüller զօրավարներն: Այս պատմական կոթողին հեղինակն է Caspar Zumbusch ակադեմիայի ուսուցչապետը:

Վրայ խօսիլ. երկուքն ալ լին են զեղեռ, ճոխ առատութեամբ: Մարիամ Թերեզիայի կոթողին ալ կողմի թանգարանին բովանդակութիւնն է՝ անթիւ անհամար նկարներու հաւաքածոյ: Հոս կը գտնուին երեւելի նկարիչներու նկարները: Յիշենք երեւելիներուն մէջէն՝ Dürer, Holbein, Tiziano, Michel Angelo, Rembrandt, Rubens, Rafael, Velasquez, Leonardo da Vinci, van Dyk եւն եւն: — Իսկ ձախակողմեան թանգարանը յատկացուած է բնական բաներու, այսպէս հանքերու, անասուններու, թռչուններու, սողուններու, քարացածներու, մուսկաներու, զննքերու եւն եւն:

Ու որ Burggring ու Franzensring իրարու կը միանան կը գտնուի խորհրդարանը (տ. էջ 369):

Հէնքը 16.000 քառակուսի մետր երկրի վրայ կառուցուած է: Խորհրդարանի շէնքն Christian Hansen ճարտարապետին գլուխ գործոցն է, որ քառասուն տարի վիեննայի ճարտարապետութեան յառաջացման մեծապէս օգնեց, եւ շատ փառաւոր շէնքերու շինութիւնն իրեն պարտական են: Hansen՝ դասական ճարտարապետական ոճին պետք, իւր այս յատկութիւնը գլխաւորաբար գործադրեց խորհրդարանի շէնքին վրայ: Արտաքուստ շատ պարզ է եւ երկու դասիկոն: Մեծ դուռը վերնայարկ դասիկոնին մէջն է: Հէնքին առջեւ բաւական ընդարձակ աղեղնաձեւ եւ արձաններով զարդարեալ առ-

որուն ճակտին մէջտեղն գմբեթաւոր աւելի դուռս կ'երկարի, իսկ երկու կողմերը ներքաշուած ըլլալով՝ երկու բազուկ կը ձեւացնեն: Semper ճարտարապետը կը գծէ ստուերագիծը, իսկ Hasenauer ասոր վրայ դեռ կ'աշխատի եւ կ'ամբողջացնէ: Արտաքուստ շքեղ տեսք մ'ունի թէատրոնը՝ որուն զլխաւոր զարդերը կը կացուցանեն երեւելի բանաստեղծներու, դերասաններու կիսարձանները: Սքանչելի է շէնքին ներքին մասը. ու թէ արուեստի նրբութիւն եւ թէ հարուստ զարդարանք կայ: Արձանացած են թէատրոնիս մէջ դիւցազանց ինչ ինչ դէպքերն, նմանապէս կենաց ու թատերական խաղի առա-

Պալատը - Ետինն:

ւեփ շինուածք մը կայ: Այս զտոփայր շինուածքին մէջտեղը՝ որ մինչեւ երկրորդ դասիկոն կը բարձրանայ, կը գտնուի սիւնաշարի անդադադակով մեծ դուռն՝ որուն վերեւը երեքկուսի ձակաթին վրայ Helmer-ի քանդակագործութիւնը կը տեսնուի՝ որ կը ներկայացնէ Փրանկիսկոս-Յովսէփ կայսեր աւաստիական ժողովրդեան սահմանադրութիւն տալը: Արտաքուստ՝ արձաններէն զատ ուրիշ զարդ մը չունի, սակայն ներսն անպատմելի շքեղութիւն կը տրիւ. ամէն կողմ մարմարիոններ կը փայլին, եւ ստուգիւ ամենայն մասամբ տերութեան «խորհրդարան» անուան արժանապայել շէնք մըն է:

Խորհրդարանին գիմնը կը բարձրանայ կայսերական թէատրոնին (տ. էջ 376.) շէնքն՝

քննութիւններն ու մտնութիւններն. այսպէս, սեր, ատելութիւն, դիւցազնութիւն, անձնասիրութիւն, խոնարհութիւն ու տիրասիրութիւն: Կկարներուն թիւն ալ անհամար է որոնք յուսական, գաղղիական համալաւոր թատրոնները, հին աստուածութիւններն եւն կը պատկերացնեն: Հառ շերկարելու համար՝ նորագոյն թէատրոններու պահանջներն իւր մէջն ունի:

Franzensring-ի աջ կողմը կը տարածուի բաւական մեծ գեղեցկատեսիլ պարտեզ մը՝ որ քաղաքապետութեան շէնքին առջեւը կ'իյնայ, քաղաքապետութեան շէնքը (տ. էջ 345)՝ գոթական ճարտարարուեստ շէնքերէն մին է եւ Friedrich Schmidt-ի մտաց ծնունդն: Մեծութեանը վրայ գալափար մ'ունենալու համար

բաւական է շէնքիս մակերեւութին, բարձրութեան, ճակտին լայնութեան չափերը զնել, Երկրին մակերեւոյթն է 18.700 քառակուսի մետր, ճակտին լայնութիւնը 154 մետր, իսկ բարձրութիւնը 134: Շէնքին շինչ մէջ տեղը կը գտնուի ընդարձակ գաւիթ մը՝ որ երկու կողմանէ ալ կամարակապ բաղերով ուրիշ երեքական աւելի փոքր գաւիթներու հետ կապուած է: Դարտարայնութիւնը նոյն է միջին դարու պալատներու արուեստին հետ, բայց ունի նաեւ իրեն յատուկ ձեւերն ու հնարքներն: Բուն ճակտին մէջտեղը նուրբ ու բարձր աշտարակ մը կը բարձրանայ՝ զոր կը զարդարեն երկու կողմանէ ուրիշ երկու փոքրագոյն աշտարակներ: Գլխաւոր մուտքին վերեւը հարմարանքանշակ ձիաւոր մը կայ՝ որ այժմեան սիրողը կը ներկայացընէ: Նմանապէս ճակատը զարդարուած է Վիեննայի զանազան քաղաքական ու պատերազմական դէպքերու մէջ գործած երեւելի անձնաւորութեանց տիպարներով: Մեն աշտարակին գագաթը կանգուն կը կենայ՝ երկաթեայ մարդը, որ ձեռքը գրօշ բռնած զրահապատ զինուոր մըն է: Միջնագաւիթը կը շրջապատի գեղեցիկ կամարաշէն սիւնազարդ ճեմերէքներով: Շէնքին արահներն երեւելի ճեմերէքներն արդիւնաւոր քաղաքագիտներու որմանկարներով զարդարուած են: Առջին դասիկանին մէջ կը գտնուի քաղաքաբաշխական գրաստանն ու դիւանը: Կայ նաեւ շէնքիս մէջ թանգարան մը՝ որ շատ հարուստ է եւ մեծ արժողութիւն ունի պատմական ստանկէտէ առեւթ: Թանգարանին առաջին սրահը զետեղուած են փրեզերիկոս Գ. Կայսերը շքեղ յուղարկաւորութեան ժամանակ գործածուած շքանշանները, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ զէնքեր: Երկրորդ սրահին մէջ ի սեն դրուած են զանազան ձեւաց զէնքեր, ամենազգի սրեր, հրացաններ են: Յաջորդ սրահն ալ կը պարունակէ սպառազինութիւններ, զէնքեր, լաշականակներ, կէս զրահներ, ասպարներ եւ Վիեննայի երկու ասանկական պաշարութեան ժամանակ գործածուած գորշները: Չորրորդ սրահը լի է 1683ի մեծ պաշարման ստանուած սիւնատակներով, թշնամիներէն գերի առնուած մեծամեծ գորշներով, աղեղներով, նետերով, նիզակներով եւն են՝ որոնք Կարլոս Լեփարտինգիոյ դքսին ու Rüdiger v. Starhemberg կոմսին արձանները կը զարդարեն: Արտհետեւ այս երկու անձնաւորութիւնք քաղութեամբ ու յարաբերութեամբ զինագրեցին ու քաղաքը պաշտպանեցին հզոր

թշնամեցն դէմ: Հոս մեծ խնամքով կը պահուի Գարա Մուսթաֆայի գանգն ու մահուան տտեն վրան գտնուած շապիկն: Հինգերորդ սրահին մէջ կը տեսնուին Եւգենիոս իշխանին պատերազմներէն զէնքեր ու յաղթական նշաններ, Գարձեալ հոս կը գտնուին աղատութեան պատերազմէն յիշատակներ: Վեցերորդ անջրպետին մէջ դրուած են փրանկիսկոս Ա. Կայսեր Leipzig-ի ճակատին մէջ գործածած տարազներէն մաս մը, այն վեց թշնամեցնէրը՝ զորոնք Վիեննայի քաղաքացիներուն պարգեւեց, Անդրէաս Լոֆերի լեռ ելլելու երկաթածայր գաւազանը, եւ նոյն տեսնուած զէնքերը, գորշները եւ ուրիշ յիշատակներ: Է. Խոցն ալ կը պահուին 1848ի, 1859ի ու 1866ի դքսներէն, զէնքերէն եւն: Franzensring-ի վրայ կը բարձրանայ քաղաքիս նոր Համալսարանը՝ Ferstel վաղաժող Դարտարապետին վերջին գործը: Վիեննայի նոր կառուցեալ շէնքերուն միջէն ամենէն լայնածաւր է, ըստ որում մակերեւոյթը 21.720 քառակուսի մետր է: Շէնքիս մեծագոյն մարմը կը բռնեն լսարաններու սրահներն. կլինիկն ալ մեծ տեղ կը բռնէ եւ շատ մեծ անուն ունի: Դարտարապետական ոճն իտալական է. բայց ամեն մասանց մէջ կը տեսնուի Ferstel-ի ճաշակին յատուկ ձեւերն:

Վենգրոսներու մեծ գաւիթը շրջապատող կամարաշէն փոքր գաւիթներուն մէջ կը տեսնուին պատերուն վրայ նշանաւոր ու համալսարանին արդիւնաւոր անձանց յիշատակարաններն: Չափազողման կամարակապ գաւթին մէջ կը գտնուի նախկին համալսարանին պաշտօնէին՝ Լեւոն Թունի կոմսին բնական մեծութեամբ մարմարեայ արձանը, ասոր շրջակայքը, այսպէս ըսելու համար, կը բոլորեն համալսարանին նորոգման մեծ գործին Թունին գործակից եղողներն՝ Hermann Bonitz ու Franz Exner: Միեւնկիս գաւթին մէջ կան նաեւ իշխանական բաների յարձաններով. ասոնք կը ներկայացընեն արդարութեան պաշտօնեայ ու իրաւագէտ Յուլիոս Գլազենի, Տեւախոս Melchior Neumayr-ի, քիմիագէտ Ludwig Barth-ի, իրաւագէտ Josef von Kudler-ի, քաղաքային օրինաց մատենին յօրինիչ Franz Alois von Zeiller-ի Josef von Sonnenfels-ի ու Lorenz von Stein-ի դէմքերը: Իսկ արհիողման կամարաշէն գաւիթը կը զարդարեն արուեստապատում Rudolf von Eitelberg-ի, բնախոս Ernst Brücke-ի, գեղագէտ Josef von Quarin-ի, վերաբոյժ Franz Schuh-ի, հնախոս Karl Braun-ի, անգամազին Josef

Hyrtl-ի, Թիֆլիսի Andreas Josef von Siffl-ի, Josef, Johann ու Karl Littrow աստղագետներու, Johann Oppolzer աստղագետի եւ իւր աստղագետ որդւոյն Theodor-ի, բուսաբան Josef Böhm-ի եւն եւն յիշատակարանները:

Էքոտաքքորական է գրատան մասը՝ որ շէնքին ետեւի կողմէ կը գտնուի. թէպէտ ամբողջ շէնքին կազմիչ մի մասն է, այսու ամենայնիւ շէնքէն կերպով մը կզդեցացած է: Միայն գրատան բռնած երկրին մակերեսւոյ թէ 2000 քառակուսի մետր: Ներքին կազմութիւնն ըստ ամենայնի նոյն է պարիսի համալուստոր St. Geneviève-ի գրատան կարգադրութեան հետ: 500.000 մատեան կրնայ առնուլ: Ընթերցանութեան երկտարական լոյսերով զարդարեալ սրահը, 400 հոգի միեւնոյն տանն կրնան դիրքաւ եւ հանգիստ կրնայ ընթերցանութեան պարագիւր՝ առանց ամենեւին նեղ մտնելու, եւ 330.000 հատորներէն իրենց մտաւոր մթերքն հարստացնել: Համալսարանին 330.000 հատոր գրեանքներուն մի մասը կոմսական Windhag-schen գրոց հաւաքածոյնէ է. իսկ միւս մեծագոյն մասը՝ Յովսէփ Բ. կայսեր ընծած վանքերէն առնուած են:

Համալսարանի շինութեան պատճառն է Rudolf IV. դուքսը: Հիմնարկութեան թուականն է 1365: Ենթացած ժամանակաց կոնսական խոռովութիւններու ժամանակ ղիկննայի համալսարանն ալ իւր բարձրութենէն ինկաւ: Փերդինանդ Բ. կայսրն համալսարանի վարչութիւնը Յիսուսեաններու յանձնեց: Մարիամ Թերեզիա կայսրուհւոյն տաննն անկածութենէն ելաւ եւ նոր փայլ մ'առաւ: Այժմ համալսարանի մէջ կը գտասխօսեն 350 ուսուցիչ եւ կը յաճախեն 6000 աշակերտ՝ որոնց մեծագոյն մասը բժշկականութեան կը պարագին:

Franzensring-ի ու Schottenring-ի միացած սեղեղ կը տանուի ընդարձակ պարտեզ մ'ու հրապարակ մը՝ որուն Maximilianplatz անունը կու տան, ի յիշատակ փրանկիսկոս Յովսէփի կայսեր եղբորը՝ Մեքսիկոյի Մեքսիմիլիան կայսեր: Որովհետեւ սոյն հրապարակը կը գտնուի Յիսուս ֓րկիչ եկեղեցւոյն առջեւ՝ որ կայսեր եղբորը ընտիրը կառուցուած է հետեւեալ առթիւ:

1853 փետրուար 18ին գաւազրութիւն մ'ղաւ փրանկիսկոս Յովսէփի կենացը դէմ. բայց Աստուծոյ շնորհիւն այս գաւազանութենէն ղեհ հափառ կայսրն ազատելով՝ իւր եղբայրն այն տանն արքիդուքս ֓երդինանդոս Մաքս՝ յետոյ

Մեքսիկոյի կայսրը, սրտաշարժ յորդորագրով մը հանգանակութեան ձեռք զարկաւ, որուն նպատակն էր "֓րկիչ" անուամբ եկեղեցի մը կառուցանել՝ որ անմոռաց յիշատակի կոթող մը պիտի ըլլար՝ ղեհ հափառ կայսեր թանկագին կենաց, մահուան մեծ վստահէն ազատելուն: Քիչ ժամանակուան մէջ՝ բայց ի տնթիւ անհամար պարգեւներէն՝ որոնք եկեղեցւոյն արդուզարգին պիտի գործածուէին, տեղութեան ամէն կողմէն եկած առատ ու զուարթատուր պարգեւներով 1,300.000 ֓իրրիին գումար մը հաւաքուեցաւ:

Երբ հսկայաշէն եկեղեցւոյն շինութեան գաղափարին ու պատրաստութեան լուրն ամէն կողմը հռչակուեցաւ եւ միանգամայն ծանուցուելով թէ ո՞վ որ ընտիր ծրագիր մը յորինելու ըլլայ՝ այն պիտի ըլլայ ճարտարապետ կառուցանելի եկեղեցւոյն, բոլոր երեւելի ճարտարապետներն իրենց ճարտարութիւնն ու ասղանդը թղթի վրայ սկսան դրոշմել, որ լաւ ու ընտիր ծրագիր մը պատրաստեն: 1858ին 75 ծրագիր ներկայացուցին: Բաւարիայի Լուդովիկոս Ա. թագաւորին՝ որ ճարտարապետութեան արուեստէն շատ քաջ կը հասկնար եւ որ Միւնխեն քաղաքը այնպէս գեղեցկացուց ու աշխարհահռչակ ըրաւ, խորհուրդ հարցնելէն ետքը, Heinrich Ferstel ճարտարապետին ծրագիրն առաջին մրցանակն առաւ, որով իրեն յանձնուեցաւ եկեղեցւոյն շինութիւնը: 1856 Ապրիլ 24ին մեծ հանգիստութեամբ մեծակուոյց եկեղեցւոյն առաջին հիմնաքարը դրուեցաւ: Քսանուիրիք տարի ետքը թագաւորայ կողակիցներու ամուսնութեան տարեդարձին տօնախմբութեան օրը Ապրիլ 23ին մեծ փառաւորութեամբ օծուեցաւ եւ իբր կատարելապէս աւարտած մուտքերը բացուեցան ժողովրդեան եւ զեկեղեցին անուանեցին "Յիսուս ֓րկիչ" (տ.՝ էջ 373):

Եկեղեցւոյն հիմնական ձեւն խաչաձեւ է. աւագ խորանը լայն դասին մէջնոյն է, իսկ բուրյաթը կը պատեն 7 կողմական մատուռներ: Նաւը երկու տեսակ է. մին խաչաձեւ՝ որ աւագ խորանին անմիջապէս առջեւն է՝ ուր կը գտնուին անկեան մատուռները, եւ երկրորդն երեք-նաւեան՝ որ առաջինէն սկսեալ դէպ ի դուր կ'երկարի: Զակաւոր զարդարուած է երկու շքնաղ բարձր աշտարակներով: Եկեղեցին ուրիշ կենդրոնական փոքրագոյն աշտարակ մըն ալ ունի, որ նաւուն խաչաձեւ կտրուածքին վրայէն կը բարձրանայ: Եկեղեցին կը կանգնի 3380 քառակուսի մետր մակերեսւոյ թ ունեցող երկրի

վրայ. երկայնութիւնն է 95 մետր, իսկ բուն ճակատը 36 մետր: Խաչաձեւ նաւուն լայնութիւնը 46 մետր էր հաշուի. երեքի բաժնուած գլխաւոր նաւուն լայնութիւնն է $8 \cdot 6 + 11 \cdot 3 + 8 \cdot 6 = 28 \cdot 5$: Կողմնական երկու նաւուրը լայնութեամբ կը հասաւորին երկու մեծ աշտարակներուն լայնութեանց հետ: Երկու մեծ աշտարակներուն բարձրութիւնը 95 մետր է, իսկ կենդրոնական աշտարակները 67 մետր: Գլխաւոր նաւուն յարկը կը հանգչի հինգ զոյգ սիւներու վրայ՝ որոնք նաւը երեք մասի կը բաժնեն ու կը յառաջանան մինչեւ խաչաձեւ նաւը: Ամբողջ եկեղեցին կրաքարէ շինուած է: Քարակոփութեան արուեստին ներութիւնն ալ կը փայլի եկեղեցւոյն շինածքին մէջ. ամենամանր բաներու մէջ ալ արտաքին կարգի չափակցեալ ու բարակ քործուած է: Kranner շինուածապեան ալ մեծ արգիւնք ունի շինութեան մէջ:

Առագիւռ անբացատրելի են եկեղեցւոյս ճակատը զարդարող բազմաթիւ արձաններէ զարդարանքներն՝ որոնք «Փրկագործութեան», գործաւկիցները կը պատկերացնեն՝ որով «Փրկիչ» անուան նկարագիրը կ'ընծայեն Աստուծոյ ասն: Հարաւային ճակտին անդրինները կը ներկայացնեն «Ասեղծագործութեան», խորհուրդը. իսկ հիւսիսային կողմը կը զարդարեն Մարգարէներուն ու Եկեղեցւոյ Հարց արձանները՝ իբր «Սրբաւարացուման», յայտարար նշաններ:

Յիշենք նաեւ Ռուսաց Նորաշէն համեստ եկեղեցին՝ որ առական ճարտարապետութեան ճաշակով շինուած է: Եկեղեցւոյն գլխաւոր զարդերը կը կացուցանեն մի մեծ ու չորս փոքր Ռուսաց յատուկ աշտարակները՝ որոնք իրենց ձեւերովն ու թուովն Մոսկուայի մայր ու Ս. Կուսի վերափոխման եկեղեցիները կը յիշեցնեն:

Վիեննա իբր եւրոպական մեծ քաղաք ունի հասարակութեան համար բազմաթիւ զուարճութեան տեղեր ու պարտեզներ: Պարտեզներուն թիւը քսանը կ'անցնի եւ մէկը միւսէն գեղեցկագոյն է: Իսկ ամենէն նշանաւորներն են Augarten, Belvedere, Bothanischer Garten, Stadtpark, Liechtenstein ու Schwarzenberg իշխաններուն պարտեզներն եւն են: Բայց ասոնցմէ աւելի անուն ունեցողն «Prater» կոչուածն է՝ որ վիեննացւոց ամենասիրելի վայրն է, ուր բազմաթիւ տեսարաններ կան եւ որուն մուտքին դիմացը կը գտնուի փոխձովակալ Tegetthoff-ի արձանը (աւ. էջ 377) յաղթական սեան մը վրայ՝ որ ի յիշատակ Ղիս-

սայի նաւական պատերազմին կանգնուած է, յորում Tegetthoff ճարպկութեամբ ու քաջութեամբ խաղացւոց վրայ փառաւոր յաղթութիւն մը կանգնեց, Կոթմող Kundtmann-ի գործն է:

Չմոռնալք յիշելու մեծ անուն ունեցող Schönbrunn կայսերական գրեթէ ու պարտեզն: Այս պարտեզը վիեննայի ամենամեծ ու ամենէն ճոխ զարդարուած պարտեզն է իր վէժ, աւազաններ, արձաններ երկրագոյն ծաղկանց հետ, մեծապէս կը գեղեցկացընեն զպարտեզն: Պարտեզս այսու ալ համբաւաւոր է, որ անի իւր մէջ գառաթեղ, ուր ժողովեցեան ի տես դուռն էր պահուին հին ու նոր աշխարհներուն վայրի անմեղ ու դիշաւիչ անտառաններն ու թուռները: Կայ նաեւ արեւելեան կամենատու անտառաններն: Անպատասխան հապիաներն հոս ալ իրենց գրեթէ կը խաղան եւ խառն բազմութեան զուարթ հանդիսատեսութիւնը կը վայելեն: Նշանաւոր է պարտիզն անկատունը՝ յորում կը խնամուին տաք երկիրներու զբանչելի անկերն: Է. Բ. Յ.

ԳԵՐՅԱՐԳԵԼԻ

Յ. Ղ. Վ. Մ.-ԱԼԻՇԱՆ Ժ

«Հանդիսիս», վերջին թերթը մամուլոյ յանձնելու վրայ էինք՝ երբ ընդունեցանք բօթաբեր մահաւոր մը, որմէ սրտի կակիծով լսեցինք, թէ իւր առաքինութիւններով եւ գրական գործերով անչափս հարուստ

ԳԵՐՅ. Յ. ՂԵՒՈՆԴ Մ.-ԱԼԻՇԱՆ

Արտակալ վարդապետ

կարճ հիւանդութենէ մ'ետքը՝ Նոյ. 22ին յաստեացս փոխը է: Սպասելով կենսազրական ընդարձակ տեղեկութեանց՝ կը յայտնենք մեր սգաւոր Նոյաբոց իրենց անդամանելի կորստեան համար մեր խորին ցաւակցութիւնը. հայցելով միանգամայն հոգւոյն Սրբոյ մխիթարութիւնը՝ կը մաղթենք Նոր Ալիշաններու յարուստին: